

SELETUSKIRI

Ülevaade Eesti seisukohast Euroopa Liidu kestlike investeeringute raamistikus keelatud relvade loetelu täpsustava delegeeritud määruse eelnõu hääletusel Euroopa Liidu Nõukogus

Seletuskiri annab ülevaate Eesti seisukohast Euroopa Liidu kestlike investeeringute raamistikus keelatud relvade loetelu täpsustava delegeeritud määruse eelnõu hääletusel Euroopa Liidu Nõukogus.

Tulenevalt Euroopa Liidu asjade komisjonis täiendatud Vabariigi Valitsuse seisukohast ei saa Eesti toetada delegeeritud määrust. Vastavalt Euroopa Komisjoni delegeeritud määrusele ei saaks pangad ja investeerimisfondid lugeda rahvusvaheliste konventsioonidega keelatud relvaliike, mille osaliseks on enamik liikmesriike, sotsiaalselt vastutustundliku investeeringuna. See põhjustab rahastuse keerulisemat kättesaadavust. Euroopa Komisjoni delegeeritud määruse eelnõu ei arvesta, et liikmesriikidele ei kohandu samad rahvusvahelised konventsioonid. Eesti hinnangul peaks olema delegeeritud määruse eelnõus lisatingimus konventsioonide liikmesriikidele kohaldumise osas. Seetõttu pidime delegeeritud määrusele 31. oktoobril finantsteenuste töögrupis vastuseisu väljendama.

Sissejuhatus

Euroopa Komisjon esitas 17. juunil 2025. a Euroopa Parlamendile ja nõukogule „Kaitsevalmiduse koondpaketi“ ehk nn Omnibus V ning Eesti seisukohad selle paketi kohta kinnitati 18. septembril 2025. a Vabariigi Valitsuse istungil. Pärast seisukohtade kinnitamist Vabariigi Valitsuses läbis „Kaitsevalmiduse Koondpaketi nn viienda paketi Eesti seisukohad“ kinnitamise 22. septembril Riigikogu Riigikaitsekomisjonis ning 26. septembril 2025. a Riigikogu Euroopa Liidu asjade komisjonis.

Käesolevaga esitatakse Vabariigi Valitsusele põhjendus selle kohta, miks Eesti väljendab kestlike investeeringute raamistikus keelatud relvade loetelu täpsustava delegeeritud määruse eelnõu hääletusel vastuseisu.

Vabariigi Valitsuse otsuse eelnõu ja seletuskirja koostasid Kaitseministeeriumi Euroopa Liidu ja NATO osakonna nõunik Helen Kurvits (helen.kurvits@kaitseministeerium.ee), NATO ja Euroopa Liidu osakonna juhataja asetäitja Liivi Turk (liivi.turk@kaitseministeerium.ee), kaitsetööstuse arendamise osakonna Euroopa kaitsetööstusprogrammide valdkonnajuht Ander Allas (ander.allas@kaitseministeerium.ee). Valdonna eest vastutav asekancler Kaitseministeeriumis on kaitsetööstuse ja innovatsiooni asekancler Siim Sukles (Siim.Sukles@kaitseministeerium.ee).

Euroopa Liidu kaitsevalmiduse koondpaketi sisu

EL kaitsevalmiduse koondpakett (edaspidi nimetatud *Omnibus V pakett*) sisaldab järgmisi algatusi:

- Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus kaitsevalmidusprojektide loamenetluse kiirendamise kohta;
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse määrusi (EÜ) nr 1907/2006, (EÜ) nr 1272/2008, (EL) nr 528/2012, (EL) 2019/1021 ja (EL) 2021/697 seoses kaitsevalmidusega ning kaitseinvesteeringute ja kaitsetööstuse tingimuste lihtsustamisega;

- Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse direktiive 2009/43/EÜ ja 2009/81/EÜ seoses kaitseotstarbeliste toodete ELi-siseste vedude lihtsustamise ning julgeoleku- ja kaitsealaste hangete lihtsustamisega;
- Komisjoni delegeeritud määrus, millega muudetakse delegeeritud määrust (EL) 2021/1078 seoses programm InvestEU investeerimissuunistes sätestatud strateegiliste investeeringutega kaitsevaldkonnas;
- Komisjoni delegeeritud määrus, millega täiendatakse vastuoluliste relvade definitsiooni määruses 2020/1818.

Paketis sisalduvate muudatusettepanekute eesmärk on kõrvaldada regulatiivsed tõkked, hõlbustada ja kiirendada kaitsealaseid riigihankeid, lihtsustada eksportlubade saamist kaitseotstarbelistele toodetele ja teenustele, vähendada aruandluskohustusi ning toetada piiriülest koostööd ja selle kasvu. Konkreetsemalt tehakse ettepanek kiirendada kaitsevalmiduse projektide lubade menetlemist kaitsevalmiduse edendamiseks koos kaitseinvesteeringute ligipääsu parandamise kaitsetööstuse arendamise tingimuste lihtsustamisega. Samuti kavandatakse muudatusi kaitseotstarbeliste toodete ja teenuste kiiremaks liigutamiseks ELi-siseselt ning kaitse- ja julgeolekuvaldkonna hangete läbiviimise tõhusamaks muutmiseks. Eesti huvi on märkimisväärselt ja koheselt tugevdada ja suurendada Eesti ja laiemalt ka ELi kaitsevalmidust ning reageerimiskiirust, et olla valmis ka kõige halvemateks stsenaariumideks. Euroopa peab senisest enam võtma vastutuse enda julgeoleku eest ning suunama tähelepanu kaitsele kui ühisele avalikule huvile. Eestile on oluline, et kaitseja julgeolekuvaldkonna hangetes osalemise nõuded tagaksid võrdsed võimalused väike- ja keskmise suurusega ettevõtjatele. Soodustada tuleb ka kaitsetoodete ühishankeid ja parandada nende koordineerimist. Liikmesriikidele peab jääma pädevus tulenevalt julgeolekuolukorrast otsustada, kellelt kaitsetooteid ja -varustust hankida, et tagada varustuse õigeaegne kättesaadavus.

Eesti kehtiv õigus ja eeldatav mõju

Euroopa Komisjoni delegeeritud määruse eelnõuga soovitakse täpsustada Euroopa Komisjoni delegeeritud määruse 2020/1818 kestlike investeeringute raamistikus keelatud relvade loetelu. Vastavalt Euroopa Liidu asjade komisjonis (ELAK) täiendatud seisukohale ei saa Eesti toetada Euroopa Komisjoni delegeeritud määrust ning väljendab sellele vastuseisu. Komisjoni delegeeritud määruse kohaselt ei saa pangad ja investeerimisfondid lugeda rahvusvaheliste konventsioonidega keelatud relvaliike, mille osaliseks on enamik liikmesriike, sotsiaalselt vastutustundliku investeeringuna, mis põhjustab rahastuse keerulisemat kättesaadavust. Euroopa Komisjoni delegeeritud määruse eelnõu ei arvesta, et liikmesriikidele ei kohandu samad rahvusvahelised konventsioonid. Eesti hinnangul peaks olema delegeeritud määruses lisatingimus konventsioonide liikmesriikidele kohaldumise osas.

Vastuoluliste relvade definitsiooni täiendamine

Komisjoni delegeeritud määrusega (EL) 2020/1818 (mida Omnibus V paketti kuuluva määrusega muudetakse), on kehtestatud välistamiskriteeriumid ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni alusel vastu võetud Pariisi kokkuleppega kooskõlas olevatest kliimaülemineku võrdlusalustest eesmärgiga tagada, et Pariisi kokkuleppega kooskõlas olevad EL-i võrdlusalused ei soodustaks investeeringuid ettevõtjatesse, mis ei vasta keskkonna-, sotsiaal- ja juhtimistava (ESG) nõuetele ega toeta ELi kliimaeesmärkide saavutamist. Muudatuse eesmärk on vältida pankade ja teiste investorite ületõlgendamist ning tagada, et kaitsetööstust ei jäetaks investeerimispoliitikates põhjendamatult välja. Kui varasemalt

kirjeldas delegeeritud määrus 2020/1818 välistatud relvi sõnaga „vastuolulised“, millel puudus üheselt mõistetav õiguslik tähendus ning mida praktikas rakendati tihti kogu EL madalaimat ühisnimetajat, siis nüüd soovitakse kasutada terminit „keelatud relvad“, viidates konkreetsetele rahvusvaheliste konventsioonidega keelatud relvaliikidele, mille osalisteks on enamik liikmesriike. See tähendab, et pangad ja investeerimisfondid ei saa jätkuvalt neid relvaliike arvestada sotsiaalselt vastutustundliku investeringuna ning nende relvaliikide tootjatele tähendab see jätkuvalt rahastuse oluliselt keerulisemat kättesaadavust, kuid mitte tootmise keelustamist. EL omakorda võib seada piirangud teatud relvade osas EL rahastuse kasutamisele. Kui Eesti sooviks vastavasse nimekirja kuuluvaid tooteid, nt jalaväemiine, hankida, siis on see võimalik, sest seda ei pea rahastama tingimata EL vahenditest. Lisaks, kuigi Eesti Ottawa konventsioonist taganemine jõustub 27.12.2025, ei ole riigisiselt jalaväemiinide kasutamine, tootmine, ladustamine endiselt lubatud, sest vajalikud õigusaktid on muutmata. Algse Vabariigi Valitsusele esitatud seisukoha kohaselt toetas Eesti eelkirjeldatud ELi-ülest lähenemist. Vastavalt ELAK-is täiendatud Eesti seisukohale saame muudatust toetada vaid siis, kui selles on lisatingimus konventsioonide liikmesriikidele kohaldumise osas. Kuna määruse tekstis meile sobiva sisuga täiendust ei ole, peame otsustamisel delegeeritud määrusele vastu olema.

Ettepanek valitsuse otsuseks

- 1. Võtta teadmiseks kaitseministri esitatud põhjendus 31. oktoobril 2025. a Euroopa Liidu finantsteenuste töögrupi istungil Euroopa Liidu kestlike investeringute raamistikus keelatud relvade loetelu täpsustavale delegeeritud määrusele vastu hääletamise kohta. Vastu hääletamise põhjenduseks on vastuolu Euroopa Komisjoni delegeeritud määruse sisu ning 18. septembril 2025. a Vabariigi Valitsuse istungil heakskiidetud ning 22. septembril Riigikogu riigikaitsekomisjonis ja 26. septembril 2025. a Riigikogu Euroopa Liidu asjade komisjonis kinnitatud Eesti seisukohtade vahel. Eesti jaoks on probleemne, et komisjoni delegeeritud määruses ei ole lisatingimust konventsioonide liikmesriikidele kohaldumise kohta.**

Põhjendus: Pidasime 2025. aastal Euroopa Liidu kaitsevalmiduse koondpaketi osas heaks kiidetud seisukohtade kohaselt oluliseks toetada kaitsevalmiduse tõstmist, ühtlustades, lihtsustades ja muutes paindlikumaks EL kaitsehangete, loamenetluste ja kaitsetööstusega seotud protsesse. Delegeeritud määruse eelnõu tekstis, millega täpsustatakse delegeeritud määruse 2020/1818 kestlike investeringute raamistikus keelatud relvade loetelu, puudub lisatingimus konventsioonide liikmesriikidele kohaldumise osas. Seetõttu ei saa me delegeeritud määruse eelnõud toetada ning väljendasime vastuseisu 31. oktoobril 2025. a finantsteenuste töögrupi istungil.